

Meetnet Amfibieën: resultaten 2008

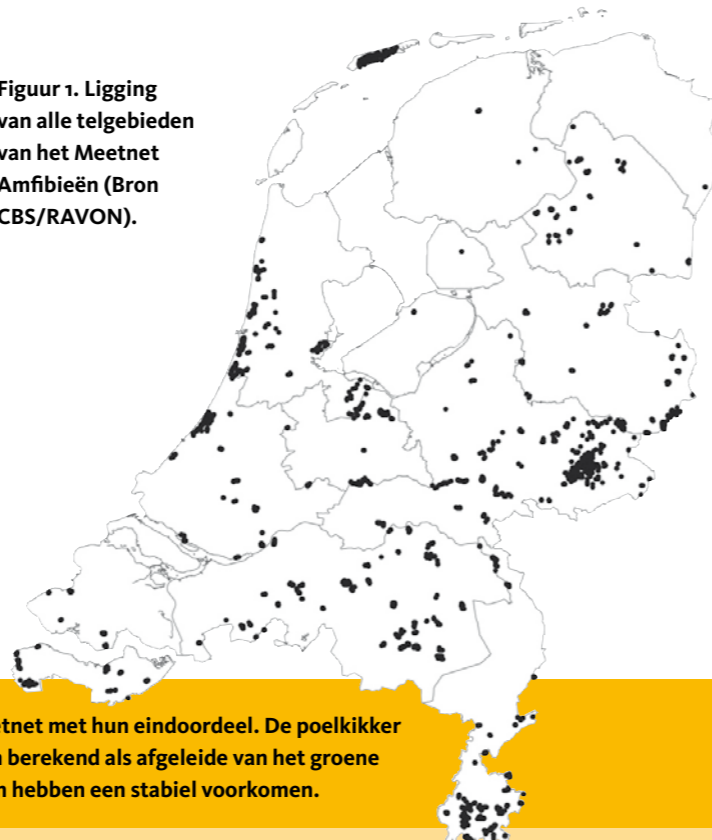
Edo Goverse, Gerard Smit en Tom van der Meij

De indexen en trends over de periode 1997-2008 zijn weer door het CBS berekend. Tabel 1 geeft een overzicht van de totalen waarmee gerekend is. In totaal zijn er over de periode 1997-2008 van 319 telgebieden gegevens verzameld en aangeleverd aan het CBS. De meeste telgebieden bestaan uit meerdere meetlocaties, in totaal 2.497 wateren of luisterpunten, verspreid over alle provincies (zie figuur 1). De grafieken laten per soort de indexen zien met hun beoordeling.

Kikkers

De boomkikker is en blijft de soort die het sterkst toeneemt binnen het Meetnet Amfibieën. De indexen laten een **sterke toename** zien. Ook in 2008 is de boomkikker weer meer en vaker gehoord tijdens het monitoren dan in voorafgaande jaren. Het grote succes wordt voornamelijk veroorzaakt door de Achterhoek, waar de soort goed zijn verspreidingsgebied uitbreidt en daarmee goed reageert op de beschermingsmaatregelen. Maar niet overal wordt dit succes

Figuur 1. Ligging van alle telgebieden van het Meetnet Amfibieën (Bron CBS/RAVON).

Tabel 1. Lijst van amfibiesoorten en hun aandeel binnen het Meetnet met hun eindoordeel. De poelkikker en meerkikker zijn niet opgenomen omdat deze soorten worden berekend als afgeleide van het groene kikkercomplex binnen hun bekende leefgebieden. Beide soorten hebben een stabiel voorkomen.

naam	aantal positieve waarnemingen 1997-2008	% positieve waarnemingen	aantal telgebieden	aantal wateren	Beoordeling
vuursalamander	156	0,5	5	8	onbekend
Alpenwatersalamander	1.599	4,7	65	253	matige toename
kamsalamander	1.239	3,6	82	220	matige toename
vinpootsalamander	321	0,9	16	55	onbekend
kleine watersalamander	4.978	14,6	219	901	stabiel
vroedmeesterpad	464	1,4	13	140	stabiel
geelbuikvuurpad	1.373	4,0	5	83	sterke toename
knoflookpad	87	0,3	10	15	onbekend
gewone pad	5.244	15,4	216	949	matige toename
rugstreeppad	2.284	6,7	132	482	matige afname
boomkikker	2.615	7,7	58	446	sterke toename
heikikker	1.245	3,6	61	193	stabiel
bruine kikker	5.998	17,6	233	1.078	matige toename
groene kikker complex	6.537	19,1	228	1.036	matige toename
Totaal	34.140	100,0	319	2.497	

Bruine kikker (foto Ben Geutkens)

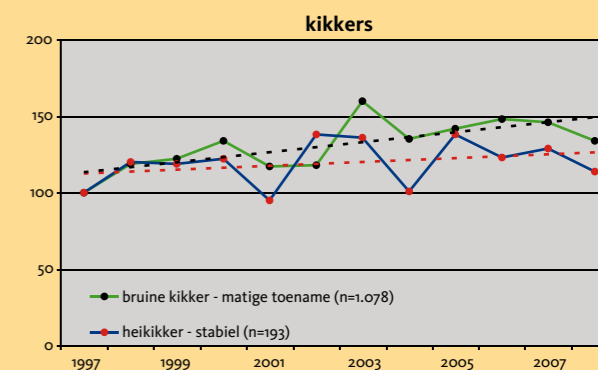
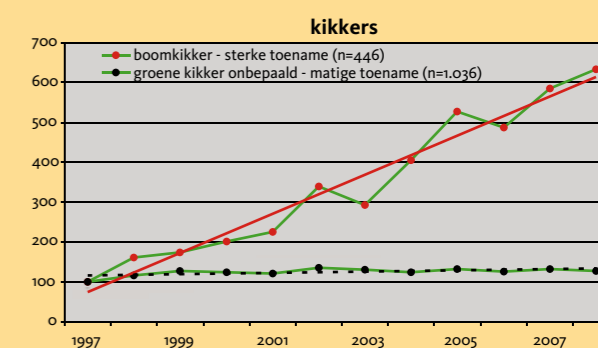
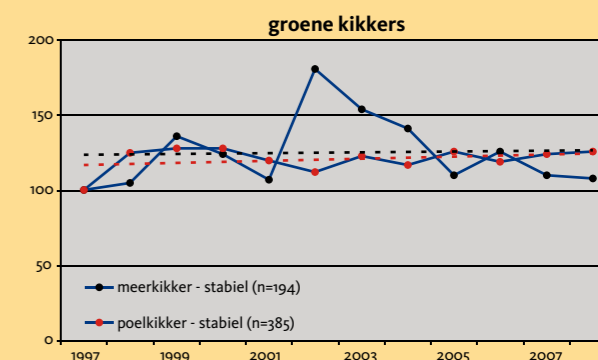
geëvenaard. Berichten uit Twente verontrusten ons een beetje. De boomkikker reageert hier niet sterk op maatregelen zoals genomen in de Achterhoek. Het lijkt erop dat de boomkikkers van Aamsveen de Duitse zijde van het gebied fijner vinden dan het Nederlandse deel! De **groene kikker** is een van de meest algemene kikkers van Nederland, dat zie je ook terug bij het monitoren. De groene kikker wordt in 1.036 wateren gevolgd en jaarlijks wordt de soort vaker waargenomen dan in het startjaar; de indexen vertonen een **matige toename**. Indexen van de poelkikker en meerkikker worden berekend aan de hand van de tellingen van het groene kikkercomplex binnen de bekende verspreidingsgebieden van deze soorten. Beide soorten laten een **stabiel** voorkomen zien. De poelkikker is sinds september j.l. afgevoerd van de nationale Rode Lijst, waar hij in de categorie kwetsbaar stond. Bij de recente actualisatie van de Rode Lijst is de poelkikker niet meer opgenomen. Wel blijft de soort via Europese wet- en regelgeving goed beschermd en blijft het een aandachtsoort voor het Meetnet. Uitbreiding van het Meetnet blijft gewenst, met name binnen het verspreidingsgebied van de meerkikker. Gebieden als Friesland, Zuid-Holland en de Kop van Noord-Holland zijn ondervertegenwoordigd in het Meetnet dus meld je aan als je hier wilt gaan monitoren!

De **bruine kikker** is ook in 2008 de meest waargenomen kikker binnen het Meetnet. De soort wordt gevolgd in 1.078 wateren verspreid over heel Nederland. In vergelijking met voorgaande jaren is de soort in 2008 iets minder vaak waargenomen maar desalniettemin vertoont hij over de gehele periode een **matige toename**.

De **heikikker** laat ook dit jaar in de gebieden waar gemonitord wordt een stabiel voorkomen zien. De heikikker staat, net als de poelkikker, niet meer op Rode Lijst. Op de lijst van 1996 stond hij nog vermeld als kwetsbaar. Wel blijft de soort via Europese wet- en regelgeving goed beschermd en blijft het een aandachtsoort voor het Meetnet.

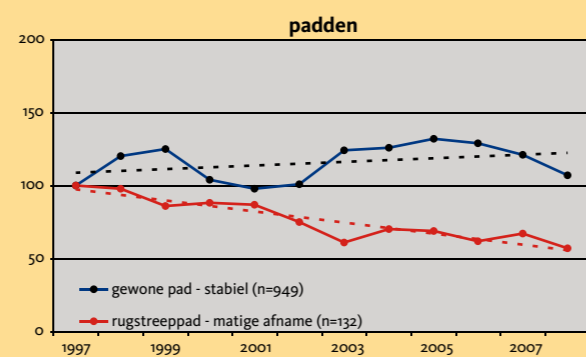
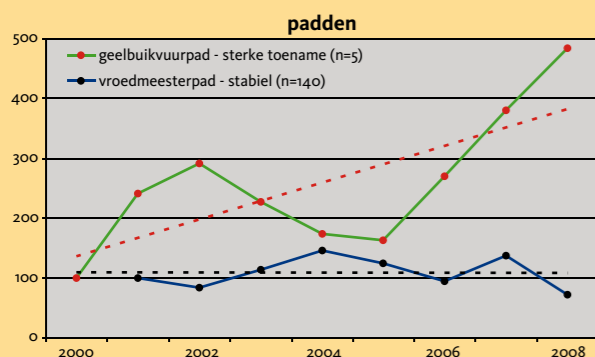
Padden

De **rugstreeppad** blijft ons zorgen baren. Ondanks de soortgerichte aandacht binnen het Meetnet laat de soort een **matige afname** zien. Ook in 2008 is de soort weer minder

Gewone pad (foto Ben Geutkens)

waargenomen dan in voorgaande jaren en het lijkt er niet op dat de soort zijn dal al heeft bereikt. In de duinen heeft de soort een stabiel voorkomen maar in de rest van Nederland wordt hij minder vaak gehoord of gezien. Door de neerwaartse trend van het Meetnet, is de rugstreeppad bij de recente actualisatie van de Rode Lijst opgenomen in de categorie gevoelig. Qua bescherming zal er niets veranderen omdat de soort al een relatief zware bescherming heeft vanuit de Europese regelgeving.

Er is een pad die een **sterke toename** vertoont; de **geelbuikvuurpad**. Nu is en blijft zijn voorkomen zeer beperkt en de soort zal waarschijnlijk nooit algemeen worden in het Heuvelland. Daarvoor is zijn natuurlijk leefgebied te beperkt en is er veel onherstelbaar veranderd. Het lijkt er op dat de recent

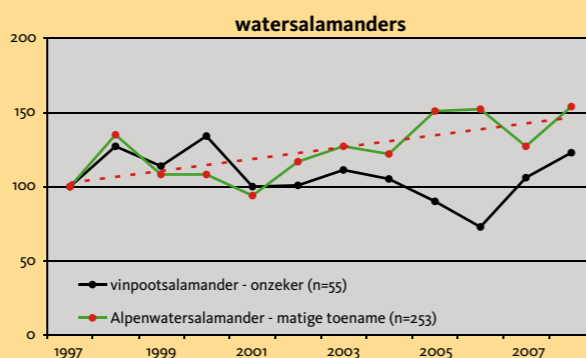
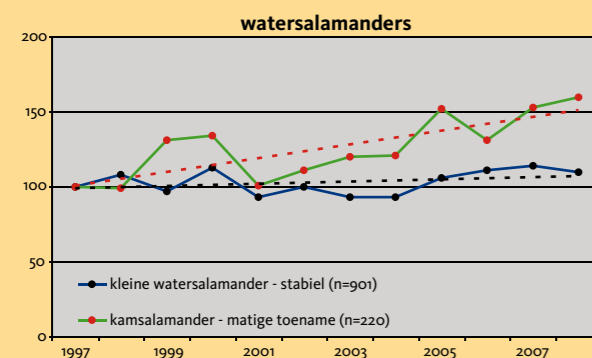
uitgezette populaties het ook goed doen. Deze drie locaties zijn niet in het Meetnet opgenomen. Ondanks de toename zijn er alarmerende berichten over de geelbuikvuurpadden. Naar schatting gaat jaarlijks rond de 5% (!) van de Nederlandse populatie geelbuikvuurpadden verloren door onoplettendheid van natuurliefhebbers die padjes pletten bij het terugleggen van omgedraaide stenen (zie www.RAVON.nl). Dus doe voorzichtig in het veld: loop niet over stenen nabij de oevers en laat de padjes met rust. Natuurlijk wil iedereen wel eens een keer een geelbuikvuurpad zien, terecht! Maar voorzichtigheid is geboden! 2008 is een slecht jaar geweest voor de **vroedmeesterpad**. De 2008-index bedraagt maar 72, vrij vertaald zijn er dus 28% minder vroedmeesterpadden gezien vergeleken met 2001 (startjaar = 100). De positieve trend is nu afgezwakt naar een statistisch **stabiel** voorkomen. 2008 heeft een relatief droge zomer gekend, waardoor veel poeltjes droog vielen. Als dit probleem van tijdelijke aard is moet het geen probleem zijn voor de populatie. Maar de berichten over 2009 zijn niet gunstig. Ook de zomer van 2009 is droog geweest waardoor er weinig larven zijn gevonden tijdens het monitoren.

Met de **gewone pad** gaat het gewoon goed. De voorgaande jaren liet de soort een matige toename zien. Echter met de gegevens van 2008 is dit gestokt. Er zijn dat jaar wat minder gewone padden tijdens de monitoring gezien en de soort is nu **stabiel**. Het aantal wateren waarin de gewone pad wordt gevolgd bedraagt 949.

De **knoflookpad** is niet representatief vertegenwoordigd binnen

Kamsalamander (foto Ben Geutskens)

het Meetnet en het is dan ook niet mogelijk om een trend te presenteren. In het Meetnet heeft deze pad maar 10 telgebieden met een totaal van 15 wateren, en niet voor alle telgebieden hebben we actieve waarnemers.

Salamanders

De meest algemene salamander van Nederland, de **kleine watersalamander** is **stabiel** binnen het Meetnet. De soort wordt gevolgd in 901 wateren.

Voor (het monitoren van) de **vinpootsalamander** is 2008 een goed jaar geweest. De soort is vaker gezien dan in voorgaande jaren en hiermee lijkt de neergaande trend ten einde gekomen. We hopen natuurlijk dat de soort de komende jaren het goed blijft doen!

De **Alpenwatersalamander** vertoont een **matige toename**.

Deze toename loopt parallel met zijn areaaluitbreiding. De Alpenwatersalamander duikt namelijk steeds vaker op op locaties in Nederland waar de soort voorheen niet bekend

was. Hierdoor verschijnt de soort ook in gebieden waar wordt gemonitord. Op de Veluwe en in Het Gooi is de soort sinds jaar en dag bekend, maar de laatste jaren is hij ook tijdens het monitoren bij Zevenaar aan de noordzijde van de Rijn gevonden. Ook de **kamsalamander** laat een **matige toename** zien. Gelukkig breidt het Meetnet zich steeds verder uit zodat ook deze soort steeds beter kan worden gevolgd. Er wordt nog steeds hard gewerkt aan het vinden van waarnemers die in en om Habitatrichtlijngebieden willen monitoren. Als we specifiek naar de wateren binnen deze natuurgebieden kijken zien we dat de soort ook een matige toename vertoont.

Voor de **vuursalamander** kunnen we nog geen trend presenteren. In de laatste Meetnet Amfibieën Mededelingen hebben we met succes een oproep geplaatst om nieuwe waarnemers te werven. Deze nieuwe waarnemers worden/zijn in september ingewerkt en hopelijk duurt het niet al te lang voordat we ook voor deze soort statistisch betrouwbare indexen kunnen presenteren. Wordt vervolgd!

Winterverblijven voor vleermuizen ook plezierig voor amfibieën

Henriëtte van der Loo

Sinds een aantal jaren tel ik vleermuizen in winterverblijven in de Achterhoek en Liemers, voornamelijk zijn het grootoorvleermuizen. Nu ontbreken in deze streek helaas mooie grote verblijven voor vleermuizen zoals ijskelders of forten en bunkers. Het merendeel bestaat uit kunstmatig en vrij nieuwe, speciaal gebouwde keldertjes. In het algemeen zijn deze opgetrokken uit afvalmateriaal zoals duikers die ergens in een bouwproject over waren of betonnen elementen van afgebroken varkens- en koeienschuren. Omdat deze kelders nogal eens op terreinen van nieuwe landgoederen, of in zogenaamde nieuwe natuur zijn gebouwd, is er ook vaak water in de directe omgeving. In enkele gevallen wordt het water bewust tot in deze vleermuiskelders geleid om de hier noodzakelijke hoge luchtvochtigheid te scheppen. Uiteraard is het tellen van deze kelders altijd spannend: hangen er vleermuizen en, zo ja, welke soort(en)? En hoeveel (of in veel gevallen vaak: hoe weinig)? Vleermuizen kun je in deze kelders zowel vrij hangend vinden als weggekropen in allerlei spleten. Dus zoek je alle kieren, gaatjes en spleten nauwkeurig af. En dan kom je van alles tegen: kelderslakken, segrijnslakken, wintermuggen, atalanta's, geelgerande waterroofkevers en ...amfibieën!

De laatste jaren is mijn nieuwsgierigheid van "wat hangt er" daarom uitgebreid met "wat zwemt er en wat zit er nog meer weggekropen dan vleermuizen"? Niet alleen de aantallen maar ook de aanwezige soorten kunnen namelijk nog wel eens

